

Postojanje galicijskog identiteta u širem poljsko-ukrajinskom pograničnom prostoru

Žnidarić, Leonard

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:991443>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Leonard Žnidarić

Postojanje galicijskog identiteta u širem poljsko-ukrajinskom pograničnom prostoru

Prvostupnički rad

Mentor: prof. dr. sc. Borna Fuerst-Bjeliš

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2020.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

Postojanje galicijskog identiteta u širem poljsko-ukrajinskom pograničnom prostoru

Leonard Žnidarić

Izvadak: Osnovni predmet istraživanja ovog rada je galicijski identitet. Cilj je dati pregled teritorijalnih promjena, prikazati identitet Galicije, ustvrditi tvorbene elemente galicijskog identiteta te dati uvid u oživljavanje galicijskog identiteta i današnji transgranični položaj Galicije. Područje istraživanja je bivša austrijska pokrajina Galicija.

24 stranica, 8 grafičkih priloga, 5 tablica, 27 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: identitet, regionalni identitet, Galicija, Srednja Europa, Istočna Europa

Voditelj: prof. dr. sc. Borna Fuerst-Bjeliš

Tema prihvaćena: 7. 2. 2019.

Datum obrane: 30. 9. 2020.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

The existence of Galician identity in the wider Polish-Ukrainian border area

Leonard Žnidarić

Abstract: The basic subject of this paper is Galician identity. The aim is to give an overview of territorial changes, to present the identity of Galicia, to establish the constituent elements of Galician identity and to provide insight into the revival of Galician identity and the current cross-border position of Galicia. The area of research is the former Austrian province of Galicia.

24 pages, 8 figures, 5 tables, 27 references; original in Croatian

Keywords: identity, regional identity, Galicia, Central Europe, East Europe

Supervisor: Borna Fuerst-Bjeliš, PhD, Full Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 07/02/2019

Undergraduate Thesis defense: 30/09/2020

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1 PREGLED TERITORIJALNIH PROMJENA KROZ POVIJEST	2
1.2 PRIRODNE GRANICE	3
1.3 POJAM REGIONALNOG IDENTITETA	6
1.4 POJAM POVIJESNE REGIJE	6
2. IDENTITET GALICIJE.....	8
3. TVORBENI ELEMENTI GALICIJSKOG IDENTITETA	11
4. OŽIVLJAVANJE GALICIJSKOG IDENTITETA NAKON 1989.....	15
5. DANAŠNJI TRANSGRANIČNI POLOŽAJ GALICIJE	18
6. ZAKLJUČAK	20
7. LITERATURA.....	21
8. IZVORI	24

1. UVOD

Iako Galicija u političkom smislu ne postoji više od stotinu godina, često se može naići na spomen tog naziva kod proučavanja šireg poljsko-ukrajinskog pograničnog prostora. Činjenica jest da je taj prostor u prošlosti imao izrazit multikulturalni, multietnički i multireligijski karakter. Usprkos tome, postoji svijest o zajedničkom povijesnom razvoju. Poljska i Ukrajina, svaka ima svoje viđenje prošlosti, stav o prostoru kojeg su dijelili stoljećima.

Raspadom komunizma u Europi dolazi do redefiniranja granica prema Drugome, u ovome slučaju prema europskom Istoku. Bivše europske komunističke države željno ističu svoju pripadnost europskoj kulturi, želeći se tako približiti Srednjoj Europi. Danas je aktualan pokušaj obnove Habsburškog mita o heterogenom prostoru u kojem ljudi mogu živjeti mirno i sretno uz međusobno uvažavanje. Cilj ovog rada je dati pregled teritorijalnih promjena kroz povijest, objasniti identitet Galicije, ustvrditi tvorbene elemente galicijskog identiteta te dati uvid u oživljavanje galicijskog identiteta i današnji transgranični položaj Galicije kroz analizu postojeće relevantne znanstvene i stručne literature. Geografskim pristupom želi se dati sveobuhvatan pogled na današnji širi pogranični prostor koji se mijenjao pod raznim okolnostima, prvenstveno političkim. Prostorni obuhvat rada je područje Habsburške Monarhije (kasnije Austrijsko Carstvo odnosno Austro-Ugarska Monarhija), tj. područje austrijske krunske zemlje Galicije unutar Habsburške Monarhije i njenih nasljednica (sl. 1).

U radu će biti korišteni kartografski prikazi, osnovne statističke metode te metode deskripcije, indukcije i dedukcije.

Ideja Galicije obuhvaćala je cijelu provinciju, od rijeke Dnjestar do rijeke Visle, od Karpata do rudnika soli Wieliczka, od velikih aristokratskih imanja do malih židovskih štetlova, a proizvodnja kulture bila je uglavnom u urbanim centrima (Wolff, 2010).

Sl. 1. Austro-Ugarska Monarhija 1908.

Izvor: *Dnevni avaz*, 2019

Za razumijevanje problematike regije bitni su događaji koji su prethodili svrstavanju Galicije u okvir Habsburške Monarhije te događaji nakon disolucije Monarhije (tab. 1).

1.1 PREGLED TERITORIJALNIH PROMJENA KROZ POVIJEST

Danas Galicija nema pravni status na cijelom svojem području, iako zapadna Galicija pripada Poljskoj dok istočna pripada Ukrajini. Nakon prve podjele Poljske 1772. godine ovu je regiju zauzelo Austrijsko Carstvo. Nakon toga nije bilo velikih promjena granica osim anektiranja Slobodnog grada Krakova 1846. od strane Austrijskog Carstva i njegovog pripajanja Galiciji (Wnęk K., 2000).

Tab. 1. Kronologija povijesnih događanja bitnih za područje Galicije

Godina	Događaj
XI st.	Istočno od rijeke San nastala Halička kneževina sa središtem u Haliču.
1199.	Pridruženje Haličke kneževine Vladimirsko-Volinskoj kneževini - nastanak Haličko-Volinske kneževine.
1349.	Galicija pod vlašću Poljske.
1772.	Prva dioba Poljske. Austriji su pripali, pod imenom Galicija i Lodomerija, uz haličke zemlje s dijelovima Podolije i Volinije, i Sandomirsko te Krakovsko vojvodstvo bez grada Krakova.
1774.	Austrijsko zauzimanje Bukovine i sjedinjenje (1786) s Galicijom.
1795.	Treća dioba Poljske. Pripojena područja uz rijeku Pilicu i Zapadni Bug.
1815.	Nakon napoleonskih ratova, Austrija dobila Galiciju kao krunsku zemlju.
1867.	Nakon Austro-ugarske nagodbe, Galicija u austrijskom dijelu Monarhije.
1918.	Vlada u Varšavi formalno Galiciju pripojila Poljskoj, što je u istočnoj Galiciji izazvalo oružani otpor Ukrajinaca.
1919.	Poljska vojska zauzela cijelu Galiciju. Ukrajinci u istočnoj Galiciji nastavili otpor i proglasili Zapadnoukrajinsku Republiku.
1945.	Zapadna Galicija postala sastavni dio Poljske, a istočna ušla u sastav SSSR-a.
1991.	Istočna Galicija pripala samostalnoj Ukrajini.

Izvor: Hrvatska enciklopedija, 2020

1.2 PRIRODNE GRANICE

Pojam Galicija donekle je neprecizan. Općenito je povezan s granicama provincije prije 1918. zvane njem. *Galizien*, smještene unutar austrijskog dijela Austro-Ugarske Monarhije. Kako Magocsi (2002) navodi, austrijska pokrajina Galicija obuhvaćala je prostor sjeverno od Karpata koji dijeli rijeka San (sl. 2, sl. 3) te je uključivala prostor prema zapadu do Krakova naseljen uglavnom Poljacima i prema istoku do rijeka Zbruch i Cheremosh naseljen prvenstveno Ukrajinacima (sl. 3, sl. 4).

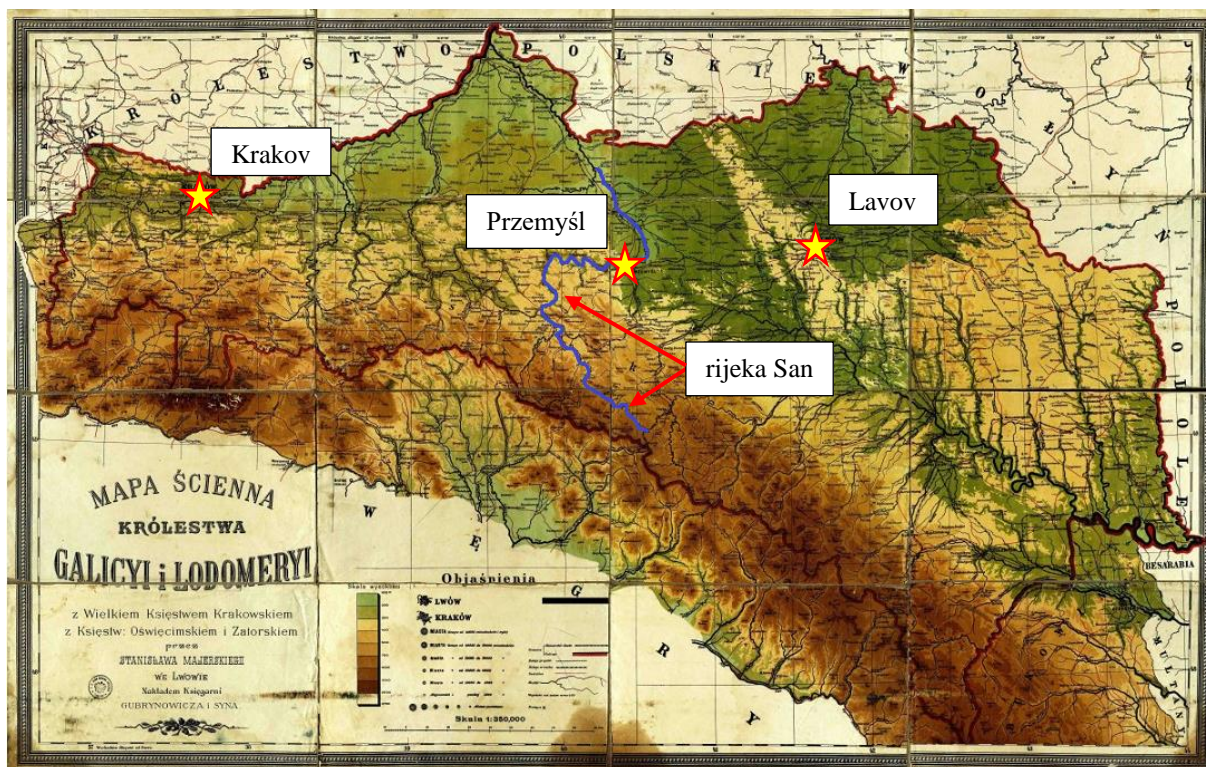

Sl. 2. Vizura grada Przemyśla i rijeka San, Przemyśl 2019.

Izvor: L. Žnidarić, autorska fotografija

U pogledu teritorijalnog pružanja austrijska se Galicija razlikovala od povijesne Galicije. Koncept povijesne Galicije potječe iz srednjovjekovne kneževine Halič. Granice srednjovjekovnog Haliča bile su definirane grebenima Karpata na jugu; rijeke Wislok i San na zapadu; i rijeke Zbruch i Cheremosh na istoku. Na sjeveru nije postojala prirodna granica, ali se protezala otprilike od ušća rijeke San na zapadu do izvora rijeke Zbruch na istoku. Te su se granice otprilike poklapale s kasnijim poljskim palatinatom poznatim kao Rus' (polj. Województwo Ruskie), ili Crvena Rus (polj. Rus Czerwona), koji je postojao od 1434. do 1772. godine. Tijekom devetnaestog stoljeća pod austrijskom vlašću, ono što je bio srednjovjekovni Halič i kasniji palatinat Rus' zvalo se općenito Istočna Galicija (Magocsi, 2002).

S obzirom na različitu nadmorsku visinu i razne klimatske uvjete, Galiciju dijelimo na tri klimatska područja: planinsko područje (dijelovi Zapadnih i Istočnih Karpata), područje hladnih i vlažnih baltičkih ravnica (Pribaltička nizina) i područje suhih stepskih uzvisina crnomorskog slijeva (sl. 3) (Sulimierski, Chlebowski, 1881).

Sl. 3. Karta Galicije i Lodomerije, 1910.

Izvor: Majerski, 1910

Podijeljena rijekom San, Galicija ima dva glavna grada: Krakov na zapadu i Lavov na istoku (sl. 3). Rijeka San se također približno podudara s etnolingvističkom granicom između Poljaka i Ukrajinca (Hann i Magocsi, 2005).

Sl. 4. Pogled na poljsko-ukrajinsku granicu, Przemyśl 2019.

Izvor: L. Žnidarić, autorska fotografija

1.3 POJAM REGIONALNOG IDENTITETA

Ljudi oblikuju svoj život i okruženje kroz osobne identitete, a ne kroz kategorizacije poput nacionalnosti, klase, zanimanja ili matične regije (Beck i Beck-Gernsheim, 2001). Iako se u današnjem svijetu sve veće individualizacije čini da kategorije poput nacionalnosti i regionalne pripadnosti gube na važnosti, pripadnost određenim skupinama ima itekako veliko značenje. Ideja regionalnog identiteta već je dugo obuhvaćena u geografiji. Tradicionalni pristupi regijama i regionalizmu su često slavili iskonsku prirodu regija, naglašavajući njihovu osobnost i sklad/jedinstvo između regije i njezinih stanovnika (Paasi, 2003). Nova regionalna geografija napušta tradicionalni koncept regije kao homogene, neponovljive prostorne jedinice koja je odraz adaptacije ljudi na prirodnu okolinu tijekom vremena. Novi koncept povezan je s teorijom strukturiranja (Vresk, 1997). Prema teoriji prostornog strukturiranja socijalni sustavi čine razne socijalne strukture koje se prostorno i vremenski stalno mijenjaju pod utjecajem ljudskih akcija (Giddens, 1984). Regije se poimaju kao mjesto, odnosno prostor ljudskih akcija koje uvjetuju postanak i promjene socijalne strukture (Paasi, 1986).

Prostor je jedan od najvažnijih čimbenika oblikovanja identiteta jer najsnažnije utječe na povezivanje društvenih skupina te oblikuje one identitete koji se temelje na zajedničkom podrijetlu, uvjerenjima, ulogama ili sličnom načinu života (Claval, 1998). Osim što se promatra kao osnovni element formiranja kolektivnog identiteta, prostor se u geografiji analizira i kao medij u kojem se identitet manifestira (Crljenko, 2008). Poistovjećivanje s nekom regijom i izražavanje osjećaja vezanosti uz nju upućuje na postojanje regionalnog identiteta. Među različitim pristupima izdvajanja, regiju kao žarište identifikacije Gilbert (1988) definira kao specifičan skup kulturnih odnosa između skupina stanovništva i pojedinih mjesta.

Ključno pitanje u razumijevanju regionalnog identiteta nije kako su osobno i društveno integrirani u prostor već kako se socio-prostorno može konceptualizirati u "proizvodnji" pojedinca/kolektiva i obrnuto (Paasi, 2003: 2).

1.4 POJAM POVIJESNE REGIJE

Povijesna regija baštini dugu tradiciju teritorijalne opstojnosti, premda ne mora odgovarati i suvremenoj podjeli prostora. Uz regiju postoji snažan osjećaj poistovjećivanja i topofilije (Blaće i Vukosav, 2014).

Kako se nacionalne granice mijenjaju tijekom stoljeća, povijesne regije se ne mogu uvijek dodijeliti samo jednoj državi. Galicija je primjer regije gdje se u njenim sub-regijama nalaze najmanje dva izvorišta različitih identiteta koji su dijelili zajednički prostor više stotina godina. Tako se Galicija može podijeliti na dvije veće sub-regije: istočnu Galiciju (u kojoj je stvoren ukrajinski nacionalni identitet), tj. pretežno prostor današnje zapadne Ukrajine te zapadnu Galiciju (tj. današnje Malopoljsko i Podkarpatsko Vojvodstvo) gdje je održan poljski nacionalni identitet nakon disolucije Poljske krajem 18. stoljeća.

Usprkos relativno kratkom trajanju, austrijsko se razdoblje počelo određivati u umu kao referentno; kao ono što je Galicija bila u pogledu teritorija i kulturnog identiteta. Međutim, većinu svoje povijesti, (980. - 1772.) Galicija je podrazumijevala zemlje istočno od rijeke San, teritorij koji je od 1940-ih u granicama Ukrajine. To je teritorij koji se može smatrati povijesnom Galicijom (Hann i Magocsi, 2005).

2. IDENTITET GALICIJE

Priča o identitetu nije nimalo jednostavna. U Galiciji je u prošlosti živjelo različito stanovništvo koje je govorilo različitim jezicima, pisalo različitim pismima, pripadalo različitim kulturama i vjerama. Dakle, stanovništvo je bilo heterogeno u kulturnom, etničkom i vjerskom pogledu.

Dok su Habsburško carstvo naseljavali Nijemci, Mađari, Česi, Poljaci, Ukrajinci, Židovi i etničke skupine jugoistočne Europe, u Galiciji su Poljaci i Ukrajinci bili u većini, ali su Židovi, Nijemci, Armenci i Romi također naseljavali teritorij (Styczynska N., 2010).

Galicija se nakon sklapanja Austro-ugarske nagodbe našla pod nadležnošću bečke vlade.

Iz poljske perspektive podjela poljskih zemalja u 18. stoljeću bila je nacionalna katastrofa. Austrijska Galicija u 19. stoljeću bila je jedina zemlja u kojoj je poljska kultura mogla neometano živjeti, u kojoj su poljske nacionalne organizacije neometano djelovale i u kojoj je je poljski bio i službeni jezik, nakon sloma i podjele poljskoga kraljevstva. Također, većina Galicije bila je u rukama poljskoga plemstva (Klemenčić, 2015).

Dok je Austro-Ugarska Monarhija propadala, Poljaci su znali da su ih Ukrajinci nadmašili u Istočnoj Galiciji. Dvije trećine stanovništva je bilo grkokatoličke vjeroispovjesti (tab. 2). Poljaci su bili većina u samo jednom gradu – Lavovu. Poljska pretenzija prema Istočnoj Galiciji temeljila se na njihovoj prevlasti u Lavovu i kulturi za koju su vjerovali da su je donijeli (Snyder, 2003: 22).

Tab. 2. Stanovništvo Istočne Galicije prema vjeroispovjesti 1857.-1910. (u %)

Godina	Katolici	Unijati	Židovi	Evangelici	Pravoslavci
1857	21,44	66,53	11,25	0,76	0,01
1869	21,85	64,92	12,41	0,81	0,01
1880	22,36	63,29	13,44	0,85	0,06
1890	22,61	62,91	13,64	0,8	0,04
1900	23,59	62,73	12,86	0,77	0,05
1910	25,29	61,74	12,35	0,56	0,05

Izvor: Zamorski, 1989: 88

Apsolutni broj stanovnika Galicije 1857. godine iznosio je ukupno 4.632.866, uključujući 2.079.421 rusinskih grkokatolika, 2.072.633 rimokatolika i 448.973 Židova. Dakle, rusinsko grkokatoličko stanovništvo je bilo u neznatnoj relativnoj većini. Situacija se nakon tog popisa

mijenja te grkokatolici više nikada ne dostižu relativnu većinu u okviru austrijske Galicije. Prema popisu iz 1869. godine, ove su tri skupine činile 42,58 % (grkokatolici), 46,08 % (rimokatolici) i 10,57 % (Židovi) od ukupnog stanovništva Galicije (tab. 3). Broj rimokatolika uključuje mali broj katoličkih Čeha i Nijemaca.

Udio grkokatolika i rimokatolika u pokrajini koji se brzo mijenjao posljedica je fluktuirajućeg karaktera etnokonfesionalnih identifikacija početkom 1860-ih, a vjerojatno i nedosljednosti suvremenih statističkih izračuna (tab. 3) (Sereda, 2006: 22,23).

Tab. 3. Stanovništvo Galicije prema vjeroispovjesti 1857.-1910.

Godina	Katolici	Unijati	Židovi	Evangelici	Pravoslavci
1857	2,072,633	2,079,421	448,973	31,195	251
1869	2,509,015	2,317,884	575,918	39,746	1495
1880	2,714,977	2,512,376	686,596	40,994	2598
1890	2,999,062	2,792,316	770,468	43,804	1907
1900	3,350,512	3,105,635	811,371	45,761	2283
1910	3,731,569	3,381,105	871,895	37,698	2818

Izvor: Zamorski, 1989: 70

Prema zadnjem austrijskom popisu stanovništva iz 1910., stanovništvo Zapadne Galicije sastojalo se od većinskog rimokatoličkog stanovništva (88,55 %) te židovskog stanovništva (7,93 %) kao slijedećeg najzastupljenijeg prema vjeroispovjesti (tab. 4).

Tab. 4. Stanovništvo Zapadne Galicije prema vjeroispovjesti 1857.-1910. (u %)

Godina	Katolici	Unijati	Židovi	Evangelici	Pravoslavci
1857	88,71	4,04	6,75	0,5	0
1869	88,25	3,77	7,49	0,49	0
1880	87,76	3,75	8,04	0,44	0,01
1890	88,06	3,58	7,95	0,4	0,01
1900	88,52	3,44	7,68	0,35	0,01
1910	88,55	3,22	7,93	0,29	0,01

Izvor: Zamorski, 1989: 88

Zanimljive su promjene u jezičnoj strukturi između popisa stanovništva u razdoblju od 1880. do 1910. godine (tab. 5). Poljski jezik bilježi porast od 52,78 % s obzirom na 1880. dok kod

njemačkog jezika iznosi tek 27,78 % od broja govornika iz 1880. godine. Dakle, vidljiv je utjecaj polonizacije na galicijsko stanovništvo.

Tab. 5. Stanovništvo Galicije prema jeziku 1880.-1910.

Godina	Poljski	Ruski	Ostali slavenski	Njemački	Ostali
1880	3,058,400	2,549,707	5,651	324,336	367
1890	3,509,183	2,835,674	6,037	227,600	341
1900	3,988,702	3,074,449	9,169	211,752	631
1910	4,672,500	3,208,092	8,906	90,114	865

Izvor: Zamorski, 1989: 91

3. TVORBENI ELEMENTI GALICIJSKOG IDENTITETA

Pod utjecajem različitih okolišnih uvjeta, različitih stilova življenja i privređivanja, utjecaja susjeda različitog etničkog podrijetla, kontakata s raznim stranim utjecajima, poljski i rusinski narod podijelio se u mnoge skupine koje se razlikuju u odijevanju, običajima, dijalektima, prezimenima (usvojenim iz prirode, mjesta stanovanja, karakterističnih osobina odijevanja ili govora te iz drugih okolnosti koje je danas teško raspoznati). Razlikuju se dvije glavne etnografske skupine: *Góral*, planinski živalj, i *Podolak* (ili *Równiak*), ravničarski živalj (Sulimierski, Chlebowski, 1881). Ova podjela je danas poprilično zastarjela, ali nam može poslužiti u shvaćanju galicijskog identiteta.

Pripadnici etnografske skupine *Góral* koji su živjeli i žive na području nekadašnje austrijske Galicije su i Lemkosi i Boikosi.

Boikosi (*Boiky*) su pleme ili etnografska skupina ukrajinskih gorštaka koja naseljavaju obje padine srednjih Karpata, danas u Lavovskoj oblasti, Ivano-Frankivskoj oblasti i Zakarpatskoj oblasti. Vjeruje se da su Boikosi potomci drevnog slavenskog plemena Bijelih Hrvata. Prije nego što su Mađari zauzeli Podunavsku nizinu, ovo je pleme služilo kao izravna veza između Istočnih i Južnih Slavena (Internet Encyclopedia of Ukraine, 2020a).

Lemkosi (*Lemky*) su ukrajinska etnička skupina koja je do 1946. živjela u najzapadnijem dijelu Ukrajine s obje strane Karpata i uz poljsko-slovačku granicu. Obično sebe nazivaju *Rusnaki* ili *Rusini*. Znanstvenici i “inteligencija” počeli su koristiti naziv Lemko za zapadne skupine ukrajinskih gorštaka sredinom 19. stoljeća, a do kraja stoljeća neki su Lemkosi prihvatili to ime (Internet Encyclopedia of Ukraine, 2020b). Pripadnike ove skupine ne treba miješati sa Rusinima koji se spominju u ostatku ovoga rada.

U drugoj polovici 19. stoljeća u Galiciji se javlja pitanje nacionalnih manjina, napose ukrajinsko pitanje. Agičić (2004: 103) navodi kako u počecima razdoblja galicijske autonomije brojni ukrajinski političari nisu priznavali postojanje posebne ukrajinske nacije. Tzv. moskalofili su tvrdili da Rusini u Galiciji zajedno s Rusima čine jednu rusku naciju koja se prostire od Karpata do Kamčatke.

Sereda (2006) navodi kako je od 1848. cijeli rusinski nacionalni pokret bio organiziran oko hijerarhije Grkokatoličke crkve (Unijatske crkve). Stvoren je iz etničko-vjerskih tenzija s rimokatoličkim Poljacima. U to se vrijeme odanost Grkokatoličkoj crkvi smatrala temeljnim dijelom galicijskog rusinskog identiteta, a Crkva je bila glavni simbol rusinskog naroda, povijesti i kulture.

Rusinski nacionalni pokret se prije ustavnih reformi iz 1860-ih može nazvati "crkvenim nacionalizmom", parafrazirajući kako je pokret karakteriziran do 1862. (*tserkovno-narodnyi*). Polazeći od političke modernizacije 1860-ih, pojavile su se nove kulturne institucije rusinskog (ukrajinskog) nacionalizma. Može se uočiti međusobni utjecaj religijskih i svjetovnih elemenata u modernom nacionalizmu i pratiti kako je ukrajinski kulturni nacionalizam postupno zamijenio tradicionalniji rusinski, crkveno baziran, nacionalizam. Ovaj postupak nije bio jedinstven u slučaju galicijskih Rusina i odražavao je nastanak modernih nacionalnih kultura i identiteta izvan duhovne sfere Slavie Orthodoxe, tj. drevne slavenske zajednice (Sereda, 2006). Zajedno s istočnim Slavenima, ovo je područje (Slavia Orthodoxa) obuhvaćalo Romane i južne Slavene. Unutar tog prostora pojavile su se neke uobičajene značajke visoke kulture, kao što su sakralna arhitektura, slike i glazba (Hrytsak, 2004: 240).

Mlada rusinska inteligencija i mlađe svećenstvo započelo je već 1867. svoju djelatnost na prosvjećivanju širokih narodnih slojeva o njihovoj posebnosti. Počinje se rabiti i novi pojam - *ukrajinski* (Agičić, 2004: 103).

Godine 1792. anonimni pjesnik potpisao se kao "Gallicijan", a od 18. do 20. stoljeća bilo je onih koji su identificirali sebe kao Galicijance, čak iako su istovremeno izjašnjavali kroz druge identitete. Galicijski identitet bio je u osnovi provincijski (regionalni), a njegova evolucija sugerira važnost provincijalnog (regionalnog) kao ideološke snage koja se preklapa sa snagama nacionalne i carske ideologije (Wolff, 2010: 6). "Da bi se vidjelo koliko administrativne jedinice mogu s vremenom postati koncipirane kao domovina, treba sagledati načine na koje administrativne organizacije stvaraju značenje." - napisao je Anderson (1983: 53), osvrćući se na Južnu Ameriku, ali i druga područja u svijetu.

Galicija je prvi put stvorena kao administrativna jedinica u 18. stoljeću i tek tada počinje dobivati kulturna značenja kroz svoju provincijsku povijest u kontekstu Habsburške Monarhije (Wolff, 2010: 6). Edward Said (1993), osvrćući se na engleske i francuske prekomorske posjede, naglašava važnost „općeg odnosa između kulture i carstva“, te sugerirao da je carska ideologija „u potpunosti ugrađena“ u kulturu: „Moramo pokušati gledati...cjelovito u kulturu koja njeguje osjećaj, obrazloženje i nadasve maštu carstva.“ Za Habsburšku Monarhiju, kao i za Englesku i Francusku, kultura je bila obilježena napetostima i pretenzijama carske vladavine te je bila mjesto nesigurnih značenja i preklapajućih identiteta koji su definirali provincijalnu Galiciju (Wolff, 2010: 6).

Za austrijske službenike koji su stigli u velikom broju, Galicija je bila "polu-Azija", "austrijski Sibir" i osjećali su da idu u veliku civilizacijsku misiju da pretvore "Sarmatske zvijeri u ljudska bića". Za bečke Židove su Židovi koji su dolazili iz Galicije bili simboli zaostalosti,

praznovjerja i barbarstva. Ukrajinski intelektualci koji su u Lavov došli godine 1870-ih iz Ruskog carstva bili su šokirani siromaštvom i provincijalizmom lokalnog intelektualnog života (Hrytsak, 2003).

Iako su galicijski Židovi bili gotovo u cijelosti istrijebljeni u Holokaustu za vrijeme Drugog svjetskog rata te unatoč emigracijama, posebno u Ameriku i Izrael, nastavili su se i nadalje identificirati kao "Galitzianeri" nakon napuštanja Europe i duboko u dvadesetom stoljeću (Wolff, 2010: 1).

Galicija je donekle sličila ostalim istočnoeuropskim pograničnim krajevima gdje su prevladavali zbrka i ambivalentnost identiteta. Ovaj multietnički kulturni krajolik je još jedan aspekt galicijskog mita kao modernog koncepta suživota (Hrytsak, 2003).

Dijalog između različitih kultura je često značio asimilaciju manjinske skupine u dominantnu kulturu te su manjinske kulture ostale uglavnom strane jedna drugoj. Galicija je priča o propalom multikulturalnom iskustvu. Građanska solidarnost i suradnja među građanima nisu uspjeli prijeći vjerske, socijalne, etničke ili nacionalne granice. Kao rezultat toga, umjesto jednog, razvilo se nekoliko konkurentskih civilnih društava po nacionalnoj liniji. To je korijen ambivalentnog karaktera habsburške ostavštine. S jedne strane, ono je pomoglo razvijati tradiciju građanskog života, ali su s druge strane to bila vrlo nacionalizirana građanska društva (Hrytsak, 2003).

Multikulturni suživot etniciteta, religija i jezika stvorili su idealizaciju Habsburškog Carstva i postali osnova za *habsburški mit*. Međutim, pojam lokalnosti posebno je važan, pa se svaki nagovještaj fluidnog, složenog i heterogenog regionalnog identiteta mora percipirati samo u kontekstu pripadnosti istoj zemlji (Styczynska N., 2010). U tom kontekstu Schulz (1993) piše u svojim memoarima: "Ja sam javni djelatnik, Austrijanac, Židov, Poljak – sve odjednom, do popodneva."

Uspon habsburškog mita omogućila je kulturna ikona cara Franje Josipa I. Njegova slika bila je znakovita tijekom više od jednog stoljeća, a nakon 1989. godine lako se može pronaći u Krakovu (sl. 5), Pragu, Budimpešti ili drugim posthabsburškim gradovima (Styczynska N., 2010).

Sl. 5. Portret Franje Josipa I. korišten kao vanjska oznaka restorana, centar Krakova 2019.

Izvor: L. Žnidarić, autorska fotografija

4. OŽIVLJAVANJE GALICIJSKOG IDENTITETA NAKON 1989.

Galicija je jedna od kulturnih regija koje su u osnovi formirale povijest Srednje Europe, ali su u 20. stoljeću gotovo potpuno uništene kroz svoj unutarnji pluralitet. Ipak, interes za Galiciju posljednjih je godina izrazito porastao ne samo u Poljskoj i Ukrajini već i u Sjedinjenim Američkim Državama (sl. 6), Izraelu i ostatku Europe (Purchla, 2007: 262).

Sl. 6. Primjer bloga koji se bavi očuvanjem baštine habsburške Galicije

Izvor: Forgotten Galicia, 2020

U današnje vrijeme olakšane komunikacije, pojavljuju se internetske stranice, blogovi i grupe na društvenim mrežama koje: "...pružaju informacije za pronalaženje vaših galicijskih predaka i žive rodbine." (Facebook, 2020), "Nude pretraživanje u regionalnim spremištima i opsežnim izvorima izvan crkvenih zapisa." (Galician Genealogy, 2020) te ostali koji na taj način pomažu u: "...očuvanju ostataka prošlosti prije nego što se zaborave ili zauvijek nestanu." (Forgotten Galicia, 2020) i: "promicanju proučavanja i obilježavanja kulturne baštine" (Jewish Galicia and Bukovina Organization, 2020).

Za neke je raspad sovjetskog bloka i pristup Poljske Europskoj uniji stvorio priliku da prvi posjete zemlju svojih predak (Styczynska N., 2010).

Smještena u današnjoj Poljskoj i Ukrajini, bivša austrijska krunska zemlja Galicija se predstavlja kao primjer kulturne regije s višestrukim identitetima, konstrukcijama povijesti i procesima stvaranja mitova (Purchla, 2007: 262).

Purchla (2007: 263) navodi kako je regija projektirana od strane habsburške Austrije kao istočni bok Zapada, kao "polu-Azija" i "kolonijalna baza" Austrije. Istodobno je postala sjeme za

poljski, ukrajinski i židovski identitet. Bilo je to mjesto gdje je modernost testirana i kritizirana, ali nikada nije pretvorena u stvarnost.

Raspad komunizma u Europi donosi još jednu promjenu na geopolitičkoj karti Europe. Elite zemalja Srednje i Istočne Europe počele su se prisjećati habsburškog mita i regionalnog identiteta, koje tretiraju kao dokaz europejstva regije (Styczynska N., 2010).

Od Prvog svjetskog rata, političke vlasti u Zapadnoj Galiciji promijenile su se pet puta, a osam puta u Istočnoj Galiciji. U prosjeku, svaki je režim vladao 15 godina u Zapadnoj i 10 godina u Istočnoj Galiciji. Stoga ne čudi što se nostalgija za Habsburgovcima pokazala toliko ustrajnom. Sudeći prema kriterijima 20. stoljeća, to je bio najstabilniji režim. Sjećanja na austrijsku Galiciju prije odražavaju mit nego stvarnost. Oni koji su živjeli pod habsburškom vlašću bili bi prilično začuđeni kada bi doznali kako će se njihova epoha u budućnosti nazivati "dobrim starim vremenima". Bila je jedna od najmanje industrijaliziranih i najsiromašnijih regija Habsburške Monarhije (Hrytsak, 2003).

Ideja Galicije kao kulturne regije izaziva etničke, vjerske i političke granice, povijesne i sadašnje. Postavlja se pitanje kulturnog identiteta, jer se Galicija u Europi ponovno otkriva. To se odnosi na oba dijela Galicije, koja je danas prepolovljena ne samo poljsko-ukrajinskom granicom, već i granicom Europske unije od 2004. godine. Ovo su možda neki od razloga zašto galicijski/habsburški mit postaje toliko popularan u zapadnoj Ukrajini (tj. Istočnoj Galiciji), posebno u Lavovu (Purchla, 2007: 263).

Kao simboličan primjer oživljavanja habsburškog mita je posjet austrijskog predsjednika jednoj kavani u Lavovu. Kako se navodi u članku (!FEST, 2018): "...skuhali smo im posebnu kavu "Franjo Josip". Naravno, poklonili smo im tematsku majicu...s brkovima Franje Josipa." (sl. 7).

Sl. 7. Austrijski predsjednik u lavovskoj kavani 2018. godine

Izvor: !FEST, 2018

Pojam regije može se sagledati iz mnogih perspektiva, ali s galicijskog gledišta čini se da je najvažnije pitanje oživljavanja suradnje između posthabsburških zemalja. Primjer je udruženje “Višegradska skupina”, uspostavljena između Poljske, Mađarske, Češke i Slovačke (Styczynska N., 2010).

5. DANAŠNJI TRANSGRANIČNI POLOŽAJ GALICIJE

Galicija se tako pamti kao „posljednja Europa“, multinacionalni kozmos pometen u kaosu dva svjetska rata i posljedičnom nametanju bezuvjetnog izbora jezika, nacionalnosti i ideološkog bloka (Bialasiewicz, 2003). Nakon pada Berlinskog zida dolazi do novih geopolitičkih odnosa u ovom dijelu Europe. Galiciju danas dijeli granica Srednje i Istočne Europe, tj. podijeljena je između Poljske i Ukrajine. Zapadni dio Galicije obuhvaćen je dvama poljskim vojvodstvima, Malopoljskim i Podkarpatskim. Poljska vojvodstva su formirana nakon reforme upravne podjele 1995. te u njima nije sačuvano galicijsko ime. Istočna Galicija teritorijalno odgovara danas trima ukrajinskim oblastima, Lavovskoj, Ivano-Frankivskoj i Ternopilskoj, nazvanima prema glavnim gradovima (sl. 8). Galicijsko ime nije sačuvano ni na političkoj karti Ukrajine (Klemenčić, 2015).

Sl. 8. Današnji prostorni obuhvat administrativno-političkih jedinica koje čine Galiciju

Izvor: Natural Earth, 2020

Poljska se 2004. godine pridružila Europskoj uniji što je za posljedicu donijelo jačanje istočne granice koja je također i istočna granica EU te dijeli ono što se smatra “odgovarajućom”

Europom od europskog Istoka. Poljske vlade izražavale su ustrajanu potporu ukrajinskim borbama za pridruživanje europskim strukturama, ali područje Galicije pokazalo se predmetom zategnutih odnosa nakon 1989. godine. Tijekom razdoblja komunizma, bilo kakve rasprave o pitanjima nacionalnosti utišane su i u Poljskoj i u Ukrajini. Nakon što je Sovjetski Savez propao, renesansa diskursa o nacionalnosti u Poljskoj prihvatila je simboličku ulogu izgubljenog *Kresya* (poljski istočni teritoriji izgubljeni početkom Drugog svjetskog rata). Sličan proces mogao se primijetiti u Ukrajini. Nove vladajuće strukture morale su se suočiti s ulogom poljskog kolonijalizma i poljskih teorija nacionalnosti. Međutim, obje su se države morale pomiriti sa sjećanjem na često brutalne borbe za pogranična područja u novijoj povijesti (Styczynska N., 2010).

6. ZAKLJUČAK

Galicija je kroz povijest bila mjesto nesigurnih značenja i preklapajućih identiteta. Poslužila je kao kolijevka nacionalnog identiteta rusinskog (ukrajinskog) stanovništva, a kod poljskog stanovništva je poslužila kao jedini prostor bivše poljske države u kojem su Poljaci mogli zadržati svoj jezik i institucije. Može se zaključiti da ne postoji izraženiji galicijski identitet u promatranom prostoru, ali s obzirom na geografski položaj regije, povijesne okolnosti, sastav stanovništva i njegove promjene, on služi određenom stanovništvu kao način diferencijacije od europskog Istoka. Galicijski identitet je vidljiv kod židovske zajednice koja nije pripadala poljskom i ukrajinskom etnikumu. S obzirom na njihov položaj u pretežno kršćanskoj Europi, regionalna pripadnost im je poslužila kao sredstvo identifikacije. Nadalje, nakon raspada komunizma u Europi, dolazi do oživljavanja galicijskog/habsburškog mita o „idiličnom suživotu“ raznih etničkih skupina. Danas se mogu pronaći simboli habsburške vladavine korišteni u marketinške svrhe koji bude nostalgiju za prošlim, „boljim“ vremenima. Također, primjeri oživljavanja identiteta mogu se pronaći na internetskim stranicama i društvenim mrežama gdje postoje zajednice koje se bave pronalaskom predaka, očuvanjem povijesti i kulturne baštine bivše austrijske Galicije.

Oživljavanjem habsburške ostavštine u današnjoj zapadnoj Ukrajini dolazi do uključivanja ukrajinskog identiteta u sfere Srednje Europe, tj. njegovog odvajanja od europskog Istoka.

7. LITERATURA

Agičić D., 2004: *Podijeljena Poljska (1772.-1918)*, Zagreb 2004,
<http://historiografija.hr/dokumenti/podijeljena-poljska-Web.pdf>

Anderson, B., 1983: *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (1983; London: Verso, 1991)

Beck, U., Beck-Gernsheim, E., 2001: *Individualization: Institutionalized individualism and its social and political consequences*, London: Sage.

Blaće, A., Vukosav, B., 2014: O regiji i regionalnom pristupu u geografiji // Dalmacija u prostoru i vremenu - Što Dalmacija jest, a što nije? / Mirošević, L. ; Graovac Matassi, V. (ur.). Zadar, Sveučilište u Zadru, str. 11-20

Claval, P., 1998: *An introduction to Regional Geography*, Blackwell Publishers, Oxford.

Crljenko, I., 2008: Izraženost identiteta u gradskoj toponimiji kvarnerskih i istarskih gradova, *Hrvatski geografski glasnik*, 70.(1.), str. 67-89. <https://doi.org/10.21861/hgg.2008.70.01.04>

Giddens, A., 1984: *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*, University of California Press, Berkeley.

Gilbert, A., 1988: The new regional geography in English and French-speaking countries, *Progress in Human Geography*, 12(2), pp. 208–228. doi: 10.1177/030913258801200203.

Hann, C., Magocsi, P., 2005: *Galicia: A Multicultured land*, Toronto; Buffalo; London: University of Toronto Press, <http://www.jstor.org/stable/10.3138/9781442675148>

Hrytsak, Y., 2003: The Importance of Being a Galician: the Issue of Identities in Borderlands, *The International Cultural Centre Yearly*, 11: 11-18.

Hrytsak, Y., 2004: On Sails and Gales, and Ships Sailing in Various Directions: Post-Soviet Ukraine, *Ab Imperio*, 2004(1), 229-254. doi:10.1353/imp.2004.0033.

Internet Encyclopedia of Ukraine, 2020a: *Boikos*,
<http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CB%5CO%5CBoikos.htm> (22.9.2020)

Internet Encyclopedia of Ukraine, 2020b: *Lemkos*,
<http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CL%5CE%5CLemkos.htm> (22.9.2020)

Klemenčić M., 2015: Mitska Galicija između Zapada i Istoka, *Vijenac* 553 - 14. svibnja 2015.

Magocsi, P., 2002: *The Roots of Ukrainian Nationalism: Galicia as Ukraine's Piedmont*, University of Toronto Press, <http://www.jstor.org/stable/10.3138/9781442682252>

Paasi, A., 1986: The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity, *Fennia*, vol. 164, 1, pp. 105-146.

Paasi, A., 2003: Region and place: regional identity in question, *Progress in Human Geography*, 27(4), pp. 475–485. doi: 10.1191/0309132503ph439pr.

Purchla, J., 2007: Małopolska or Galicia: Cracows Dilemmas in Central Europe, *Regions in Central and Eastern Europe: Past and Present*, ur. Tadayuki H. i Fukuda H., Slavic Research Center, 21st Century COE Program Slavic Eurasian Studies, *Slavic Eurasian Studies*, No.15, str. 255-271, http://133.50.171.227/coe21/publish/no15_ses/contents.html

Said E., 1993: *Culture and Imperialism* (1993; New York: Vintage Books, 1994), pp. xi, 12.

Schulz, B., 1993: *Z listów odnalezionych*, Warszawa.

Sereda, O., 2006: From Church-Based to Cultural Nationalism: Early Ukrainophiles, Ritual-Purification Movement and Emerging Cult of Taras Shevchenko in Austrian Eastern Galicia in the 1860s, *Canadian American Slavic Studies*, Vol. 40. # 1. Pp. 21-47.

Snyder, T., 2003: *The Reconstruction of Nations*, New Haven, Yale University Press.

Styczynska, N., 2010: Austro-Hungarian Heritage: Living Tradition or a History Covered with Dust?, *BJE*, 1 (5).

Sulimierski, F., Chlebowski, B., 1881: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, Warszawa, vol. 2, pp. 445-474,
<https://www.geshergalicia.org/galitzianer/sownik-geograficzny/> (20.9.2020.)

Vresk, M., 1997: *Uvod u geografiju: razvoj, struktura, metodologija*, Školska knjiga, Zagreb.

Wnęk K., 2000: *Country Survey: Galicia (southern Poland)*, http://www.geog.port.ac.uk/history/country_rep/poland.htm (10.9.2020.)

Wolff, L., 2010: *The Idea of Galicia: History and Fantasy in Habsburg Political Culture*, Stanford University Press, Stanford.

8. IZVORI

!FEST, 2018: *The President of Austria tasted coffee in Lviv Coffee Mining Manufacture*, <https://www.fest.lviv.ua/en/news/327-prezydent-avstriyi-i-lvivska-kopalnya-kavy/> (22.9.2020)

Dnevni avaz, 2019: <https://avaz.ba/vijesti/bih/520880/godisnjica-aneksije-austro-ugarske-monarhije-nad-bih-okupacija-cije-posljedice-jos-osjecamo#lg=single-706352&slide=0> (9.9.2020.)

Facebook, 2020: *Galicia Poland Ukraine Central and Eastern Europe Genealogy Group*, <https://www.facebook.com/groups/925731987825476/> (23.9.2020)

Forgotten Galicia, 2020: *Concept & About Me*, <https://forgottengalicia.com/about/concept-about-me/> (23.9.2020)

Galician Genealogy, 2020: *Galician Genealogy*, <https://www.galiciangenealogy.com/services/> (23.9.2020)

Hrvatska enciklopedija, 2020: *Galicija*, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=21072> (25.8.2020.)

Jewish Galicia and Bukovina Organization, 2020: *Overview*, http://jgaliciabukovina.net/?fbclid=IwAR1DMTLwV8BR7y4GhPxx6sqaOXscya--vzKQ4Cp7OkMU8xx_Occk1MVnoXw (23.9.2020)

Majerski, S., 1910: *Map of Galicia and Lodomeria ca. 1910*, <https://maps.geshergalicia.org/galicia/galicia-lodomeria-1910/> (21.9.2020.)

Natural Earth, 2020: Downloads, <https://www.naturalearthdata.com/downloads/> (25.8.2020.)

Zamorski K., 1989: *Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji: ludność Galicji w latach 1857-1910*, Krakow , http://otworzksiazke.pl/ksiazka/informator_statystyczny/